תלמוד ירושלמי · מפרשים · גליוני השס · נזיקין

גליוני השס על ירושלמי סנהדרין

רבי יוסף ענגיל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

גליוני השס על ירושלמי סנהדרין

רבי יוסף ענגיל

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/גליוני-השס-על-ירושלמי-סנהדרין/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ב 5
הלכה ג 5
הלכה ד 6
פרק ב 6
הלכה א 6
הלכה ו 6
פרק ג 6
הלכה ד 6
הלכה ה 6
הלכה ח 6
פרק ד 6
הלכה א 6
הלכה ז 7
פרק ה 8
הלכה א 8
הלכה ג 8
פרק ו 8
הלכה ו 8
הלכה י 8
פרק ז 8
הלכה ו 8
פרק ח 8
הלכה ו 8
פרק ט 9
הלכה ו 9
הלכה ז 10
פרק י 10
הלכה א 10
הלכה ב 10

פרק יא 11
הלכה ו 11

פרק א

הלכה א

שמואל אמר כו' ר' יוחנן ור"ל תריהון מרין כו'. נ"ב ירושלמי ברכות פ"ז ה"א:

מהו אמת כו' שהוא אלוקים חיים ומלך עולם. נ"ב ירושלמי ברכות פ"א ה"ה:

מ"ס באמצעיתה. היינו דהאלפ"א בית"א נחשב עם אותיות מנצפ"ך והם כ"ז אותיות ואות מ' דאמת הוא פתוחה והיא ממש באמצע היינו אות הי"ד:

על ר' אמי ואלף. נ"ב פי' שעלה לביהמ"ד ולימד מומחה שכפף כו':

אף הפשרה צריכה הכרע הדעת. נ"ב העיקר כפי' התוס' דאף פשרה צריכה להיות בג' כדי שיהי' אחד מזכה ואחד מחייב ואחד מכריע ומה שאמר הכרע הדעת כן הדרך להזכיר דעת עם הכרעה ע' בבלי חולין צ' ב' והדעת מכרעת של ימין ובירושלמי יבמות פ"י ה"ג הדעת מכרעת בעידי מיתה כו' ובירושלמי סוטה פ"א ה"ז הדעת מכרעת ירך התחולה בעביר' תחלה כו' וע' בבלי כריתות ה' א' הקב"ה יודע הכרעות]:

הלכה ב

א"ר זעירא והוא שיהו הכל מורין (כצ"ל) **מצד אחד**. ירושלמי הוריות פ"א ה"א:

שהן גסי רוח ומעוטי תורה. נ"ב כל' זה ירושלמי פסחים פ"ה ה"ג:

אחריהם אחריהם. נ"ב כל' זה ירושלמי הוריות פ"א ה"א ע"ש:

הלכה ג

ויעל דוד כדבר גד זה מלך ונביא. נ"ב נזכר מזה בירושלמי ע"ז פ"ג ה"ו בסופה בית הבחיר' איכן נבנה עפ"י נביא ויעל דוד כדבר גד כו':

חד אמר בונין כו'. היינו דכשרוצין כהוסיף על העיר בונין תחלה החומה למקום הנוסף וא"כ מקדישין אותו ואידך סבר דמקדישין תחלה המקום הנוסף ואח"כ בונין לו החומה, מ"ד בונין ואח"כ מקדישין אין רואין את המחיצות כאילו הן עולות מ"ד מקדישין ואח"כ בונין רואין את המחיצות כאילו הן עולות (כצ"ל) פי' דסברא דקדושה ראשונה קידשה לעת"ל אף אחר חורבן החומה זה נקרא בירושלמי ראיית המחיצות כאיל הן עולות ע' ירושלמי מע"ש פ"ג ה"ג עש"ה וע"כ אמר כאן דסברא דקידשה לעת"ל אף אחר חורבן החומה תלי' בפלוגתא הנ"ל דאי מקדישין ואח"כ בונין א"כ אין הקדושה תלוי' בחימה דהא כבר קדוש עוד מלפני בניין החומה וע"כ גם אחר חורבן החומה שפיר הקדושה קיימת עדיין ולמ"ד בונין ואח"כ מקדישין הוא להיפוך דהקדושה תלוי' במציאות החומה ואם אין חומה אין קדושה.

הלכה ד

הי' אבא ואחיו יושבין מימינו כו'. נ"ב אולי צ"ל הי' אבא אחיו יושב מימינו והיינו דאבא אחיו של ר' גמליאל הי' יושב מימינו [ע' בבלי יבמות ט"ו א' מעשה בבתו של ר' גמליאל שהית' נשואה לאבא אחיו] וזקנים משמאלו מפני כבוד הזקן היינו דמפני כבוד הזקן היינו ר' גמליאל הי' אבא אחיו יושב מימינו דזהו לכבוד לו שאחיו ישב מימינו:

כמה הן שופטי ישראל כו'. נ"ב לקמן פ' חלק הלכה ב':

פרק ב

הלכה א

ר' יוחנן כו', **שלח ואייתי מנוי טבייא דשבתא ובזעון**. נ"ב ירושלמי ב"מ פ"ב הי"א:

הלכה ו

כל דייתיקי שבטלה מקצת בטלה כולה. נ"ב ע' ירושלמי כתובות פי"א ה"ה:

פרק ג

הלכה ד

עילא הי' רוצה להודות לו. נ"ב כל' זה ירושלמי שבועות פ"ג ה"ה:

הלכה ה

ועל דברת לא יהי' כו'. נ"ב מכאן ראי' לסברת הרמב"ן דאנכי אינו ממניין הדברות ולא יהי' הוא הדיבור הראשון וע"כ נדרש ועל דברת על לא יהי' דמפאת היותו דיבור הראשון נקרא דברת סתם ע' כזה בבלי שבת ק"ל א' דכתיב שש אנכי על אמרתך נדרש על המילה דלפי שהוא אמיר' הראשונה נקרא אמיר' סתם ע"ש בר"ש, ואולם בירושלמי ברכות פ"א ה"ה משמע דאנכי הוא ממניין הדברות עש"ה:

הלכה ח

ר' הונא כד הוה חמי כו' עד הוה מכוון. נ"ב לקמן פ"ד ה"א ושם הגי' נכונה וכד הוה חמי הכין והכין:

פרק ד

הלכה א

א"ר יוחנן בשביל לחוס על ממון ישראל. נ"ב צע"ג דמה שייך כאן בשביל לחום כו' הא מה שהוא חסיון לזה הוא לעומת זה הפסד לאידך ומדוע יש לחוס אממונא דהאי

יותר מאממונא דאידך וע' ירושלמי גיטין פ"א ה"ד שטר יוצא בבית שאן והיו עדיו עדי עכו"ם כו' ר' יוחנן אמר פסול ור"ל אמר כשר ומ"ט דר"ל שלא להפסיד לישראל ממון ואפי' דלית מפסיד לדין מפסיד לדין ובפני משה ואפי' דלית מפסיד לדין מפסיד לדין, בתמי' וכי היכי שייך בדיני ממונות משום הפסד ממון ישראל שאם אין אתה להמלוה מפסיד אתה להלוה עכ"ל וא"כ ה"נ דכוותה מה שייך בזה בשביל לחוס על ממון ישראל [וע' ירושלמי כתובות פ"ח ה"א דבדיני ממונות לא שייך קולי ב"ש וחומרי ב"ה דמה שהוא שהוא קל לזה הוא חומר לזה עש"ה] ואולי הירושלמי כאן סמיך אהך דגיטין דמשני אקושי' הנ"ל א"ר יודן אלא כדי שלא לנעול את הדלת לפני בני אדם שלמחר הוא מבקש ללוות והוא אינו מוצא ע"ש והך כאן הכוונה בשביל לחוס כו' ואי דאדרבה נחוס אממונא דאידך ז"א דאממונא דאידך אין לחוס דאדרבה הוא רעה לו שלמחר הוא מבקש ללוות ואינו מוצא וקיצר הירושלמי כאן ולא פירש זה דסמיך אהך דגיטין דאמר ג"כ כהך דכאן שלא להפסיד לישראל ממון ופירש אח"כ הטעם יותר משום נעילת דלת בפני לווין וכך כאן הכוונה כן וכדאמר כן בבבלי דדיני ממונות לא בעי דרישה וחקירה משום שלא תנעול דלת כו' ולפי"ז הפי' כאן בהכרח דבשביל לחוס כו' אמרו דבדיני ממונות די בשאלה היאך אתה יודע שזה חייב לזה ולא בעי' דרישה וחקירה ודלא כפי' הפני משה דבשביל לחוס על מעון הנתבע הצריכו השאלה היאך אתה יודע כו' ודו"ק:

הלכה ז

לא תענה אפי' אחר מאה. נ"ב ע' פני משה דמאה לאו דווקא דאין ב"ד יותר מע"א ודוגמתו בבבלי הוריות ג' ב' מאה שישבו להורות אין חייבין עד שיורו כולן שנאמר אם כל עדת ישראל ישגו כו' ושם ג"כ מאה לאו דווקא דהא קאי אהוראת ב"ד הגדול ואינם יותר מע"א [וע' גם בירושלמי הוריות פ"א ה"א נכנסו מאה עד שיורו כולן]:

אין מדקדקין ביי"נ. נ"ב ע' ש"ע יו"ד סי' קכ"ז סעי' א' בהג"ה ול' אין מדקדקין דוגמתו בירושלמי ר"ה פ"ג ה"א אין מדקדקין בעדות החודש ובירושלמי כלאים פ"ט ה"א אין מדקדקין במת ולא בכלאים בביהמ"ד ובירושלמי קידושין פ"ד ה"א משפחה שנשתקע בה פסול אין מדקדקין אחרי' ובירושלמי מגילה פ"א ה"ד אין מדקדקין במצות פורים ושם פ"ב ה"ב אין מדקדקין בטעיותי' ובירושלמי ברכות פ"ז ה"ג אין מדקדקין בדבר [ושם ה"ב אין מדקדקין בקטן וזהו גם בבבלי] ובירושלמי דמאי פ"ג ה"א גבאי קופה בשביעית לא יהו מדקדקין בחצירות של אוכלי שביעית:

פרק ה

הלכה א

איסי אמר כ"ז שאין (כצ"ל) **העדים יכולין להזדמם על אותה עדות אין ההורג נהרג.** ירושלמי יבמות תי"א ה"ה:

הלכה ג

וחכמים אומרים אינן כלום. נ"ב אולי צ"ל וחכמין אינון כלום פ"י האם העירונין היינו בני הכפרים יודעין הן כלום הרי גם אחר רוב החודש אין יודעין מתי הי' ר"ח וע' ל' "וחכמין אינון כלום" בירושלמי ברכות פ"ב ה"ב ר"ג ובירושלמי ע"ז פ"ג ה"א ופירושו כנ"ל וכי הן יודעין כלום והי' כתוב כאן "וחכמין אינן כלום" וטעה מעתיק אחד לכתוב "וחכמין אינן כלום" ובא מעתיק ב' ונפלאו ממנו הדברים והוסיף תיבת אומרים:

פרק ו

הלכה ו

אמר לון גברא רבא כו' א"ל עינוון הוא סני ומהמניתיך. נ"ב כל' זה לקמן פ' חלק הלכה ב':

הלכה י

עלון כו' מיחמי לי' אפין. פי' שהלכו לנחמו וזה נקרא מיחמי לי' אפין וכן לקמן פ' חלק הלכה ב' הדין חיאל כו' איזיל חמי לי' אפין ע"ש:

פרק ז

הלכה ו

מבריחו מן החמורה ומנתרו בקלה. נ"ב כל' זה ירושלמי סוטה פ"א ה"ד מבריחן מן החמורה ומקנתרן בקלה ע"ש:

פרק ח

הלכה ו

מה טעמון דבית הלל הואיל ואין כאן בעל להשקותה החזירתה התורה לספיקה וספיקה לספיקה וספיקה לחודי'. נ"ב נ' דתיבות וספיקה לספיקה הם ט"ס וכן אות חי"ת של לחודי והמאמר החזירתה התורה לספיקה וספיקה לודי והיינו דב"ש ס"ל דכיון דהיא אומרת בריא שלא נטמאה והיורשין אין יודעין אם נטמאה או לא ברי

ושמא ברי עדיף ואף דהצריכה תורה בירור לספק זה ע"י השקאה מ"מ כיון דסילוק הבירור אין האשמה בה והיא אומרת תנו לי בעלי ואני שותה שפיר גובה כתובתה וב"ה ס"ל דכיון דנסתלק הבירור ונעשה הספק ספק מוחלט וספק סוטה הא עשאו הכתוב כוודאי כמבואר בבבלי סוטה הוי כאילו גם היורשין טוענין ברי ואין לה לגבות וזהו הל' החזירתה התורה לספיקה וספיקה לודי' היינו דהספק נעשה כודאי [ותיבת ודאי הוא בל' הירושלמי תמיד בלא א' ע' ירושלמי יבמות פ"ד ה"ב כל שאיפשר לו לעמוד על וודייו וכזה במקומות רבות] ומעתיק אחד טועה ראה הל' וספיקה לודי' ולא הבין דהא הוא ספק ואיך נאמר לודי' כי לא ידע דבסוטה עשה הכתוב ספק כוודאי והגיה תיבת לודי' דצ"ל לספיקה ונעשה מאמר וספיקה לספיקה ומעתיק אחר טועה הגיה להוסיף אות חי"ת בתיבת לבדה אחרי הלמד וכ' לחודי' ומעתיק ג' טועה הרכיב ב' הטעותים וכ' וספיקה לספיקה וספיקה לחודי' אבל באמת צ"ל כנ"ל והוא פשוט [ומל' הירושלמי משמע דהא דבסוטה עשה הכתוב ספק כוודאי הוא רק כאשר אין עוד אפשריות בירור ההשקאה והוא ספק מוחלט לא השאירתו תורה בספק רק עשאתו כוודאי אבל כ"ז שיש אפשריות בירור ההשקאה הוי רק כמו חסרון ידיעה כ"ז שלא נתברר כיון דיש להספק בירור בעצם וחסרון ידיעה אין שייך להחשיבו וודאי וזהו הל' החזירתו התורה לספיקה כו' היינו שהחזירתו לעצם הספק הא כ"ז שהי' הבעל חי והי' אפשריות בירור השקאה לא הי' כן ודו"ק ויש לדבר בזה הרבה ואכ"מ, ונפילת הטעות בכאן נ' עוד פשוט דאיזה מעתיק טעה לכתוב בכפילות תיבות "לספיקה וספיקה" וכן נפל טעות להוסיף אות חי"ת בתיבת לודי' וכנ"ל:

פרק ט

הלכה ו

נתאלמנה נתגרשה כאחת כו'. נ"ב משכחת נתאלמנה ונתגרשה כאחת כגון שנתן לה בעלה גט ואמר שיחול הגט עם גמר מיתתו דאז כגון הגט עם גמר מיתתו כמבואר ברש"י ב"ב קל"ז א' ד"ה זה גיטך לאחר מיתה עש"ה ונעשית אלמנה וגרושה כאחת ועמ"ש בגליון הבבלי גיטין כ"ה ב' וגם משכחת נתאלמנה ונתגרשה כאחת לר"א דמהני שיור בקידושין אם קידשה ראובן חוץ משמעון ובא שמעון וקידשה סתם או במקדש מעכשיו ולאחר ל' ובא שני וקידשה למ"ד דאפי' מאה תופשין בה ונתן לה האחד גט ואמר שיחול הגט עם מיתת הב' נעשית אלמנה וגרושה כאחת:

שאינו יכול לקבל התרייה'. פי' שלא רצה לקבל התרייו' לומר יודע אני וע"מ כן אני עושה ול' יכול על רצון רגיל הוא בירושלמי וע' ל' המשנה בבבלי סנהדרין ס"ז א' אם הי' ערום ואינו יכול לדבר בפניהם:

הלכה ז

ומפצעין את מוחו בגיזירין. נ"ב כל' זה לקמן פ"י ה"ב והיו מכין אותן ומפצעין את מוחותם בגיזרין:

פרק י

הלכה א

קום בול. נ"ב אין בזכרוני תיבת בול על מדידה ואולי צ"ל "כול" תחת גביל" ותיבת כול פירושו מדוד ע' חולין ק"ה ב' כל מילתא מאי:

אבל ספרי המירם כו' הקורא בהן כקורא באיגרת מ"ט ויותר מהמה כו' להגיון ניתנו ליגיעה לא ניתנו. נ"ב בזה יש להבין הפי' בבבלי ברכות כ"ח ב' ומנעו בניכם מן ההגיון והכוונה שימנעו אותם מקריאה בספרים שניתנו רק להגיון היינו ספרי המירם וכדומה דאף דשרי מ"מ נכון למנוע הבנים מהם דמוטב יותר שיעסקו גם אותו הזמן בדברי תורה ולא יבטלו הזמן באותם הדברים בטילים וגם טבע הדברים בטילים שמושכים ויביאום לביטול תורה לגמרי חלילה:

אם שמעתה דבר מפי קטן כו'. נ"ב הסדר כאן קטן גדול, חכם נביא, רועה בעל רוח הקודש וכדמייתי קרא אי' השם בקרבו את רוח קדשו וכן להלן בהלכה ב' כך הי' אחז סבור כו' אם אין קטנים אין גדולים אם אין גדולים אין חכמים אם אין חכמים אין נביאים אם אין נביאים אין רוח הקודש והוא ג"כ סדר הנ"ל קטן גדול חכם נביא רוח הקודש:

הלכה ב

באותה שעה אמר מנשה אית דין ואית דיין. נ"ב ל' זה הוא לעומת הל' המבואר בב"ר דקין אמר לית דין ולית דיין [וכן בירושלמי קידושין פ"ד ה"א אילו שהלכו אחר עיניהן ואמרו אין דין ואין דיין] ולעומת זה הוא כאן הל' אית דין ואית דיין:

א"ר יוחנן בחוץ לא ילין גר דלתי לאורח אפתח מיכן שדוחין בשמאל ומקרבין בימין. נ"ב פי' דכתי' בחוץ לא ילין גר היינו דגר הבא להתגייר לא ילין בחוץ רק מכניסין אותו לפנים ומקבלין אותו ועל כרחך אין הכוונה דאין דוחין אותו כלל דהא צריך לדחותו משום דקשים גרים לישראל כספחת וכדתני בבבלי בהחולץ בבריתא דאומרים לו מה ראית שבאת להתגייר וישראל בזה"ז דוויים דחופים כו' ומודיעין אותו עון לקט שכחה

ופאה כו' דאי פריש ניפרוש משום דקשים כספחת וכן בירושלמי קידושין פ"ד ה"א המתגייר לשם אהבה כו' רב אמר הלכה גרים הן ואין דוחין אותן כדרך שדוחין את הגרים תחלה כו' הרי דהגרים דוחין אותן בתחלה והוא כבבלי החולץ הנ"ל וא"כ על כרחך הך דבחוץ לא ילין גר אין הכוונה שאין דוחין אותו כלל רק הכוונה שאין משהין דחייתו רק דוחין בשמאלו ומקרבין אותו מיד בימין וכדאמר בבבלי שם דאם אמר יודע אני ואיני כדאי מקבלין אותו מיד ואין מרבין עליו ואין מדקדקין עליו וע"כ מכאן הלימוד לכל מקום שצריך לדחות שיהיו דוחין בשמאל ומקרבין בימין ומאי דמייתי גם סיפי' דקרא דלתי לאור אפתח הוא כדרך הגמ' בכ"ד דאיידי דמייתי לקרא מייתי לי' לכולי' אבל כוונת הלימוד רק מרישי' דקרא בחוץ לא ילין גר וגם לולי סיפא דקרא הי' אפשר לפרש תיבת גר דרישא דקרא דהכוונה על גר ואורח הבא ממקום אחר ואך דא"כ ל"ל תו למיכתר דלתי לאורח אפתח ועל כרחך דגר דרישא דקרא הכוונה אגר ממש היינו עכו"ם המתגייר כנ"ל:

פרק יא

הלכה ו

בעיא הדא מילתא (כך הגי' הנכונה וכן צריך להיות גם בירושלמי כתובות פ"ד ה"ו ודלא כמש"ש כעין הדא אומניתא) **טריקלין וקיטון דטרקלין כו'**. הוא בית גדול וקיטון הוא חדר קטן הפתוח לו והית' החופה בקיטון והיא נכנסה לטרקלין מי אמרי' דדיורי גדולה בקטנה [ע' כעין זה בבלי עירובין צ"ב א' וב'] והוי כאילו היא בקיטון שבו החופה והויא לה נשואה וכדאמרי' דאפי' אינה בחופה ממש רק בבית שיש בו החופה די או דילמא בעי' שתהי' ממש בבית שבו החופה וכזה הוא איבעי' דירושלמי ב"ב פ"ט ה"ג הית' חופתו בקיטון ועשה לו היסב בטרקלין מהו עש"ה והספק ג"כ דפשיטא לי' דאם עשה לו היסב היינו סעודה שלא במקום החופה רק במקום אחר לגמרי אין להסעודה שייכות לחופה ונשואין וה"ל סעודה בעלמא ולא זכה הבן במקום הסעודה ואך אם החופה בקיטון והסעודה בטרקלין מיבעי' ג"כ אי דיורי גדולה בקטנה והוי האילו הית' הסעודה בקיטון מקום החופה והויא לה סעודת חופה ונישואין וזכה הבן בהטרקלין ודו"ק: